

REGIONALNE ASPEKTY I PERSPEKTYWY NAPŁYWU INWESTYCJI DO GOSPODARKI UKRAINY¹

Stopień rozwoju międzynarodowej działalności inwestycyjnej wyznacza poziom zdolności konkurencyjnej regionalnych systemów gospodarczych i odgrywa główną rolę w postępie ekonomicznym i socjalnym całego społeczeństwa. Wykorzystanie inwestycji zagranicznych jako elementu reformowania gospodarki pozwala osiągnąć wyższy poziom przekształceń, sprzyja formowaniu narodowych i regionalnych rynków inwestycyjnych, wzmacnia rynki czynników wytwórczych, rynki towarów i usług, daje możliwość rozwiązania społecznych problemów epoki transformacyjnej.

Znaczny wkład w rozwój teorii i praktyki przyciągnięcia inwestycji zagranicznych wnieśli naukowcy-ekonomiści: Bondarczuk I. W. [Bondarczuk, 2000], Gubski I. W. [Gubski, 2001]], Fedorenko W. G. [Procesy..., 2001], Utkin O. F. [Procesy..., 2001], Stepanow D. W. [Procesy..., 2001], Muzyczenko A. S. [Muzyczenko, 2001], Piśmak W. P. [Piśmak, 2000]. Obecnie nie został jednak w pełni rozwiązany problem kształtowania efektywnego mechanizmu przyciągnięcia zasobów inwestycyjnych do gospodarki regionalnej i optyimizacji potencjału inwestycyjnego na poziomie regionalnym.

Celem artykułu jest zaproponowanie głównych elementów efektywnego mechanizmu przyciągnięcia i wykorzystania inwestycji zagranicznych w regionalnych systemach ekonomicznych. W ramach celu zadanego w opracowaniu, należy rozwiązać następujące zadania: ocenić dynamikę i tendencję napływu inwestycji zagranicznych do gospodarki Ukrainy, znaleźć główne przeszkody dla efektywnego rozwoju międzynarodowej działalności inwestycyjnej na poziomie regionów, zapro-

¹ UDK 330:332 (477)

ponować podstawowe zasady kształtowania przychylnego klimatu inwestycyjnego na poziomie regionów.

Zgodnie z danymi na dzień 1 stycznia 2005 r. do gospodarki Ukrainy napłynęło około 8,4 miliarda dolarów lub około 180 dolarów na każdego mieszkańca, co jest najniższym wskaźnikiem wśród państw Europy Centralnej i Wschodniej. Głównymi państwami-inwestorami gospodarki Ukrainy są: USA – 14%, Cypr – 12%, Wielka Brytania – 10%, Niemcy – 8%, Holandia – 7%, Wyspy Dziewicze – 6,5%, Rosja – 5,5%, Szwajcaria – 5%, Austria – 4%, Polska – 2%. Główne formy napływu inwestycji zagranicznych to wkłady pieniężne – 62%, wkłady w formie własności ruchomej i nieruchomości – 30%.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne ze stref „ekonomicznych” stanowią 25% całości. Wiarygodne jest twierdzenie, że ten strumień inwestycji zagranicznych ma pochodzenie ukraińskie. Dawniej z różnych przyczyn (niepłacenie podatków, środki o pochodzeniu przestępczym) były to środki wywiezione z Ukrainy i obecnie wracają w postaci zasobów inwestycji zagranicznych. Ponadto należy wskazać, że duża część inwestycji ze stref „nieekonomicznych” państw Europy i USA także ma pochodzenie krajowe. Niewielki procent inwestycji rosyjskich również tłumaczyć można tym, że część inwestycji z Rosji przychodzi tranzytem przez sfery ekonomiczne.

Inwestorzy zagraniczni są najbardziej zainteresowani następującymi gałęziami gospodarki ukraińskiej: przemysł spożywczy i przetwórczy produkcji rolnictwa – 18% bezpośrednich inwestycji, handel hurtowy – 15%, przemysł chemiczny i naftochemiczny – 10%, działalność finansowa – 8%, przemysł maszynowy – 7,5%, transport – 7%. Oznacza to, że inwestycje napływają przede wszystkim do tych sfer gospodarki, gdzie ma miejsce częsty obrót kapitału. Wśród regionów najwięcej inwestycji napływa do miasta Kijów – 35%, obwodu dniepropietrowskiego – 12%, kijowskiego – 7%, odeskiego – 6%. Prawie 75% wszystkich inwestycji zagranicznych napływa do przedsiębiorstw siedmiu obwodów A.R. Krym i miasta Kijowa, co oznacza, że klimat inwestycyjny w różnych regionach nie jest jednakowy. Outsiderami w wyścigu za inwestycjami są obwody: żytomirski, rowieński, hersoński.

Rezultaty badań pokazują, że ważnym warunkiem przychylnego klimatu inwestycyjnego regionu jest stosunek władzy miejscowej, która ma znaczny wpływ na rozdział strumieni inwestycyjnych pomiędzy regiony Ukrainy. Wielu inwestorów zagranicznych wolałoby ulokować swoje środki nie w przedsiębiorstwach funkcjonujących w stolicy,

a w regionach. Jednak właśnie w regionach panuje korupcja i biurokracja, a władze regionalne działają według zasady: „czekamy na inwestycje, ale nie chcemy inwestorów”. Wskutek tego obie strony nie mogą się porozumieć i dlatego pozostają każdy przy swoim: inwestor z pieniędzmi, a państwo z niezrealizowanym potencjałem inwestycyjnym.

Zgodnie z corocznym badaniem ONZ dotyczącym handlu i rozwoju, według indeksu napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych Ukraina zajmuje 95 miejsce z grupy 140 państw. Dla porównania: Polska – 38, Azerbajdżan – 8. Możliwe jest wyjaśnienie tego faktu poprzez wyniki innego badania: według indeksu korupcji Ukraina zajmuje 85 miejsce z grupy 102 państw. W ten sposób Ukraina nie może konkurować w walce o zasoby inwestycyjne z większością postkomunistycznych państw nie tylko Europy, ale i Azji.

Główną przyczyną niskiego poziomu bezpośrednich inwestycji zagranicznych w regionach Ukrainy jest nieprzychylny, w porównaniu z innymi państwami, klimat inwestycyjny. Do negatywnych charakterystyk klimatu inwestycyjnego można zaliczyć:

- niestabilność podstaw legislacyjno-prawnych;
- nieuregulowane stosunki korporacyjne, które przejawiają się w lekceważeniu przez kadrę zarządzającą przedsiębiorstw praw akcjonariuszy (wykorzystanie „szarych” mechanizmów w walce o kontrolę nad przedsiębiorstwem; oddzielenie ważnych obiektów własności bez zgody akcjonariuszy; zawarcie umowy, świadomie skazanej na straty);
- nieprzejrzystość rynku finansowego i procesów prywatyzacyjnych, pozbywanie się konkurentów przy podziale dochodów przez odmowę emisji papierów wartościowych, co doprowadza do stagnacji przedsiębiorstwa i rynków finansowych;
- niską stopę życiową ludności – spośród 26 państw z gospodarką przejściową Ukraina zajmuje 19 miejsce według poziomu „wewnętrznego globalnego produktu” (rosyjski: WWP) w przeliczeniu na osobę;
- duże znaczenie „szarego” sektora gospodarki, z którym produkcja gospodarki oficjalnej nie może konkurować (według niektórych ocen eksperckich „szary” sektor sięga rozmiarów oficjalnego);
- tendencję narastania głośnych skandalów, procesów sądowych itd., które towarzyszą procesowi „wielkiej prywatyzacji” na Ukrainie i zniechęcają solidnych inwestorów przemysłowych.

Właśnie usunięcie tych negatywnych cech klimatu inwestycyjnego może stymulować aktywność inwestycyjną na Ukrainie i w jej regionach. Na makropoziomie trzeba rozwiązać problem udoskonalenia stosunków prawnych w sferze inwestycyjnej, zapewnić stabilność podstaw legislacyjno-prawnych. Tym samym główna rola w stworzeniu mechanizmu przyciągnięcia, otrzymania i efektywnego wykorzystania inwestycji należy do władzy regionalnej.

Ważnym czynnikiem regionalnej aktywności inwestycyjnej jest kształtowanie „otwartości” informacyjnej i przychylnego *image'u* regionów. Na Ukrainie mało uwagi zwraca się na rolę informacji dla zapewnienia wzrostu gospodarczego. Jednocześnie na świecie nasila się informatyzacja biznesu. Środki informacyjne wykorzystywane są wszechstronnie w celu adaptacji osiągnięć światowych i prezentacji własnych.

Ukraina musi aktywizować tworzenie sieci informacyjnej w celu informacyjnego wsparcia krajowego biznesu i zapewnienia jego przewagi konkurencyjnej. Obecnie nie jest ona dostatecznie reprezentowana w międzynarodowych sieciach informacyjnych (brak serwerów regionalnych, czy dużych przedsiębiorstw, co nie daje możliwości wsparcia ich *image'u* za granicą).

W efekcie główne zasady kształtowania przychylnego klimatu inwestycyjnego na poziomie regionalnym opierają się na: stworzeniu przejrzystego regionalnego rynku inwestycyjnego; połączeniu inwestycji z innowacjami, poprzez wybór najbardziej postępowych projektów; racjonalnym rozlokowaniu projektów inwestycyjnych ze względu na korzyści ekonomiczne wszystkich uczestników.

Ogólnym kryterium efektywności jest ograniczenie wszystkich strat finansowych, materialno-technicznych i zasobów energetycznych oraz zachowanie zasad ekologii w regionie wraz z osiągnięciem wysokich wskaźników jakości i terminów realizacji projektów inwestycyjnych.

Niezbędne jest opracowanie metodologii uzgadniania różnych projektów inwestycyjnych z regionalnym środowiskiem społecznym, gospodarczym i ekologicznym. Badania dowodzą, że projekt inwestycyjny, który jest efektywny z punktu widzenia inwestora, może okazać się nieefektywnym w ogólnym bilansie interesów gospodarczych i społecznych, możliwości zasobowych i ograniczeń określonego regionu.

Stworzenie efektywnych mechanizmów przyciągnięcia i wykorzystania inwestycji da możliwość uzgodnienia interesów inwestorów z interesami i potencjałem zasobowym danego obszaru, przy uwzględnieniu specyfiki transformacji gospodarki regionalnej i regionalnych programów

społeczno-gospodarczych. Na poziomie regionalnym należy realizować marketing rynku inwestycyjnego, opracować programy inwestycyjne i systematycznie rozwiązywać problemy gospodarcze i naukowo-techniczne związane z realizacją projektów.

LITERATURA

- Bondarczuk I. W., *Formowanie mechanizmu realizacji polityki inwestycyjnej w Ukrainie: autoreferat kand. nauk z kierown. państw.*, K: Ukr. Akad. kierown. państw. przy Prezydencie Ukrainy, 2000, 18 str.
- Gubski I. W., *Procesy inwestycyjne w środowisku globalnym*, K: Wiara, 2001., 450 str.
- Procesy inwestycyjne w przemyśle Ukrainy: Monografia*, Fedorenko W. G., Utkin O. F., Stepanow D. W. i in., K: Naukowy świat, 2001, 448 str.
- Muzyczenko A. S., *Regulowanie państwowe działalności inwestycyjnej: Monografia*, K: Naukowy świat, 2001, 346 str.
- Piśmak W. P., *Aspekty regionalne specjalnego reżimu inwestowania: teoria i praktyka, problemy i rozwiązania*, Donieck: YEPINAN Ukrainy, 2000, 256 str.

Streszczenie

W opracowaniu przedstawiono problemy związane z napływem bezpośrednich inwestycji zagranicznych do regionów Ukrainy. Omówiono podstawowe wskaźniki opisujące poziom i strukturę inwestycji zagranicznych oraz wskazano główne ograniczenia dla procesów ich napływu.

Regional Aspects and Prospects for Inflow of Foreign Direct Investment to Ukrainian Economy

Summary

In the study there were presented some problems connected with inflow of foreign direct investment to regions of Ukraine. Basic indicators of the level and structure of foreign investment were described and main barriers for their inflow were indicated.

